

Verslag van den Conservator van het Friesch Museum, over het jaar 1912.

Nederlandsche Oudheidkundige Bond. De op 4, 5 en 6 Juli 1912 te Leeuwarden gehouden Bondsvergadering was op oudheidkundig gebied voor Friesland een niet onbelangrijke gebeurtenis. Een reeks van degelijke en rijk geïllustreerde artikelen in het Bulletin van den Bond: over Leeuwardens Verleden door Mejuffrouw Visscher; over de Leeuwarder monumenten, de terp te Ferwerd, Heringa-State te Marssum en de Franeker monumenten, van de hand van den ondergeteekende, waren hiervan o. a. een blijvend resultaat. Het Bestuur van het Friesch Genootschap slaagde er in om met toestemming van het Bondsbestuur aan de leden van het Friesch Genootschap, op zijn kosten, nog vóór de vergadering een afdruk van dit lijvige Friesland-nummer te doen toekomen, met een programma der verschillende excursies en maaltijden; waaraan door de leden van het Genootschap kon worden deelgenomen. Verschiïlende onzer leden maakten van laatstgemelde bevoegdheid gebruik.

Een groot genoegen was het een groot aantal deskundige bondsleden te mogen rondleiden in ons museum, waar met het oog op de excursie naar de terp te Ferwerd eene tijdelijke tentoonstelling van Ferwerder terpe-oudheden was georganiseerd.

Begunstigd door prachtig weer bezochten een vijftwintigtal heeren en dames de Ferwerder terp, waar het Genootschap toezicht laat houden, en werden daar door den heer J. P. Wiersma en door den ondergeteekende rondgeleid. Het toeval wilde dat even te voren een tweetal skeletten van menschen, in de bovenste terplaag en da-

teerende uit omstreeks de 7e en 8e eeuw, konden worden blootgelegd; terwijl als een tweede bijzonderheid een zeer groote mosselbank, een maaltijd rest, in het hartje der terp, kon worden bezichtigd.

Wetenschappelijk gebruik der verzamelingen. De heer A. E. van Giffen, conservator van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, vertoefde enkele dagen in het museum om de uit terpen afkomstige hondenschedels te meten en te bestudeeren.

Dr. A. Pit bezocht het museum met den heer Bosch Reits met het oog op de verzameling Chineesch porselein. Een veertigtal leerlingen van de Rijks-landbouw winterschool alhier bezochten onder leiding van hunne leeraren de keurverzameling van terpoudheden en de collectie uit Ferwerd. Bij dit bezoek, dat ongeveer een uur duurde, hield ondergeteekende een voordracht ter verklaring van het geëxposeerde. De heer Wiersma leidde het gezelschap later rond op de Ferwerder terp.

Ten blijke dat in schoolkringen meer en meer het nut van musea wordt ingezien, kan o. a. worden gewezen op de herhaalde bezoeken van scholieren van de R. H. Burgerschool, onder leiding van den heer Engelsman. Kinderen van de dorpsscholen kan men dikwijls in den zomer onder geleide van hunne meesters in het museum aantreffen. Deze bezoeken geschieden tegen verlaagde entr ee.

Het Engelsche kunsttijdschrift „The Studio” liet door zijn artiest Sydney R. Jones schetsen maken van de Hindelooper Kamers. Onderscheidene voorwerpen werden voor reproductiedoeleinden gefotografeerd, o. a. ten behoeve van de voormelde artikelen in het Bulletin enz.

Een negental messen en vorken werden afgestaan voor eene tentoonstelling in het museum voor kunstnijverheid te Haarlem.

Prentenkabinet. De vertimmering van het prentenkabinet kwam gereed. De grootste zaal heeft thans, door de verplaatsing der toonkasten naar de wanden, een veel ruimer en prettiger aanzien gekregen. De oude schilderijen

komen beter tot hun recht, terwijl nu ook geplaatst kon worden een eikenhouten keeft van Friesch type, indertijd gelegateerd door Jhr. A. L. Lycklama à Nijeholt te Beetsterzwaag.

Bij afwisseling werden o.a. tentoongesteld een gedeelte van het Breviarium Grimani, daartoe door de directie der Buma-bibliotheek beschikbaar gesteld en afbeeldingen van oud-Leeuwarden.

Tentoonstelling ten bate van Herema-State te Joure. Den 22 Mei 1912 had bij monde van den heer J. H. H. Piccardt, in tegenwoordigheid van vele genoodigden, in het prentenkabinet de opening plaats van eene aldaar gehouden tentoonstelling van schilderijen, aquarellen, teekeningen, aardewerk en andere kunstvoorwerpen, voor een groot deel het werk van Friesche kunstenaars en door hen beschikbaar gesteld voor eene verloting ten bate van het voormelde volkssanatorium.

De directie van het Friesch museum zorgde voor de plaatsing en catalogiseering van dit alles, waaronder niet minder dan een vijftigtal schilderijen in olieverf en vele aquarellen, een zeer aardig overzicht van het werk der hedendaagsche Friesche schilders.

Aanwinsten van het museum. Ten dien aanzien kon worden verwezen naar de hierachter afgedrukte lijsten der voornaamste aanwinsten. In het bijzonder noemen wij de kostbare porseleinkast aangekocht voor rekening van het legaat Mr. F. Fontein Tuinhout en op eene omstreeks 1800 geschilderde voorstelling eener Hindelooper kamer, als oudste dokument van dien aard stellig zeer merkwaardig. Het was reeds gekomen in handen van een opkoper te Rotterdam.

Papieren van W. Eekhoff. De bibliotheek werd verrijkt met eenige portefeuilles met correspondentie, aanteekeningen enz. afkomstig van wijlen den Leeuwarder archivaris W. Eekhoff en door diens dochter thans aan het Genootschap ten geschenke gegeven. Hierbij o.a. de door mijn vader met Eekhoff gevoerde correspondentie over de uitgave

van de geschiedenis der Franeker Hoogeschool. Voor de geschiedenis van het Genootschap en de kennis van Eekhoff zelf is dit geschenk uitteraard van veel belang, ook al omdat Eekhoff de gewoonte had om een afschrift te bewaren van de meest belangrijkste der door hem geschreven brieven.

Munt- en penningkabinet. Tengevolge van het zoo smartelijk verlies dat het kabinet heeft geleden door het versterven van Servaas Wigersma, kon het vorige jaar geen verslag betreffende deze afdeling verschijnen. Bij de overname van het beheer ondervond de ondergeteekende alle medewerking van Mevrouw de weduwe Wigersma. Zoowel de boekerij als de numismatische verzamelingen van den overledene werden nagegaan en alle aan het museum toebehoorende studiemateriaal in ontvangst genomen. Anderzijds werd eene zooveel mogelijk nauwkeurige lijst opge maakt van de voorwerpen, die het museum van W. in bruikleen had en dank zij de groote welwillendheid der erven, in bruikleen heeft behouden.

Daar Wigersma de gewoonte had zich de voor zijne studiën benoodigde boekwerken voor eigen rekening aan te schaffen, werd de numismatische bibliotheek van het museum tijdens zijn beheer, behoudens enkele vervolgw werken op tijdschriften, niet aangevuld. Gelukkig kon deze leemte eenigszins worden aangevuld doordat de erven ons toestonden de meest onmisbare werken over te nemen.

Van groot gewicht voor ons kabinet mag het verder genoemd worden dat de zoo belangrijke aanteekeningen en voorstudiën voor de talrijke door Wigersma gepubliceerde artikelen aan het museum in bruikleen werden gegeven.

In de inrichting van het verslag werd eenige wijziging gebracht in verband met het aanleggen van een *geschreven* inventaris der aanwinsten, zooals die sinds lang bestaat voor de overige afdelingen van het museum.

Bij gebreke van een dergelijken inventaris dienden tot dusverre *alle* aanwinsten in het verslag vermeld te worden en bleven sommige, voor den druk minder geschikt ge-

achte bijzonderheden, die voor de studie van belang kunnen zijn, b. v. de naam van den vinder, schenker enz. wel eens onvermeld. In het vervolg worden alleen de meest belangrijke aanwinsten in het verslag opgenomen.

De aanwinsten ontvangen nu ook een *doorlopend* inventarisnummer. Daar de aanwinsten der laatste twintig jaren, behoudens enkele uitzonderingen opgeborgen liggen in de volgorde waarin deze in de jaarverslagen vermeld worden, kostte het betrekkelijk weinig moeite deze laatste aanwinsten alsnog doorlopend te inventariseeren en sluit ons eerste nummer A (aanwinsten) 1245 aan bij die nummering. Zoodra de bergruimte met een van de erven Wigersma over te nemen muntkastje zal zijn aangevuld, wordt het mogelijk de nu in houten doozen geborgen aanwinsten van die laatste twintig jaren tot één geheel te vereenigen, waardoor de zoo kundige beschrijvingen in de jaarverslagen meer nut zullen afwerpen.

Het mocht ons gelukken voor het kabinet in haar geheel aan te koopen een zeer interessante vondst van omstreeks 200 laat-Karolingische denariën, te zamen met een zilveren ring ontgraven in een terp te Midlum. Wij stellen ons voor later op die vondst terug te komen.

Mr. P. C. J. A. BOELES.

DE VOORNAAMSTE AANWINSTEN VAN HET FRIESCH MUSEUM.

Januari 1912—Januari 1913.

I. Opgegraven voorwerpen, meerendeels uit de terpen en uit de periode vóór 1000 n. C.

LXIIIa. **Bajum**, terp ten N.O. van het dorp (no. 276).

Dit is dezelfde terp als die welke in 't vorige verslag door een drukfout het nummer XXIIIa, no. 27 der terpkaart heeft gekregen.

Nos. 27—36 Geïmporteerde karolingische pot, genre Pingstorf en drie inheensch Friesche bolpotten (nos. 2—5), gevonden op een diepte van ongeveer $3\frac{1}{2}$ M.

XXVIIIb. **Blija**, Sytsmaterp onder (no. 105).

Door bemiddeling van den heer J. P. Wiersma te Leeuwarden, ontving het museum wederom talrijke voorwerpen uit deze interessante terp.

457—618 Onder de talrijke scherven van terra-sigillata twee gestempelde stukken:

492 Fragment van een kom (Dragendorff no. 37), waarop een dansende figuur als bij Ludowici III S. 213, M. 141 en de drie beginletters van het stempel, gebezigd door den te Rheinzabern in de tweede helft der tweede eeuw n. C. werkzamen pottbakker Cerialis. Een stempel dat in Friesland nog niet was voorgekomen.

523 Fragment van een dito kom, ongeveer terzelfder tijd te Rheinzabern vervaardigd en gemerkt Comitialis. Zie de afbeelding van een dergelijken Comitialis-stempel op een scherf uit de Ferwerder terp, in *Rom.-Germ. Korrespondenzblatt* 1911, S. 62.

554 Voeturn, defect, maar voor volledige reconstructie vatbaar. Vgl. onzen catalogus no. 466. Onder no. 457 zijn een twintigtal voeten van dergelijk vaatwerk geboekt, die in het vorige jaar uit deze terp voor den dag kwamen.

- Nos. 560 Randscherf, gekarteld, van een vrij groote pot met uitstekend geconserveerde stukken van een touw dat vijfmaal om den hals gewonden is.
- XXXIId **Bornwerd** (no. 118), terp waar de kerk op staat.
25 Houten wagenas. Lang 1.60. Gevonden in een hoog gedeelte der terp, onder de mest of zwarte laag en wel ongeveer 10 cm. boven Friesch Z.P.; een en ander volgens bericht van den terpbaas d.d. 10 September 1912.
- CXX. **Cornjum**, Dekama-terp (no. 354).
200—352 Voor het eerst kwamen er dit jaar in deze terp enkele scherven met geometrisch ornament voor den dag, verder een bos van een negental haakvormige bronzen sleutels, lang 14.5 tot 17 cm.
- XX. **Cornjum**, terp waar de kerk op staat.
In 1912 is een nieuwe exploitant begonnen met de opgraving van de voet van de terp, ten zuiden van de kerk.
- 73—106 Waaronder een scherf van terra-sigillata en de helft van een Karolingisch-Friesche bolpot gevuld met de kop en andere beenderen van een schaap. De pot kwam te voorschijn uit een put (no. 104).
- CI. **Ferwerd**, Burmanierterp.
De heer J. P. Wiersma te Leeuwarden hield weder op dezelfde wijze als in vorige jaren toezicht op de afgraving. Het in 1912 ontgravene is genummerd 803—1039.
- XVIa. **Goutum**, terp bij de kerk (no. 12).
21—24 Diverse voorwerpen.
Geschenk van het bestuur v/h Sint Anthony-Gasthuis te Leeuwarden.
- CXI. **Hallum**, terp op Jouzumburen (no. 100).
44—85 Waaronder een ijzeren zwaard.
- LXXXIIa. **Hichtum**, terp ten Z.O. van het dorp en daar tegenaan (no. 326).
42—98 Diverse oudheden, waaronder vele scherven met geometrisch ornament en scherven van onversierd vaatwerk met scherpen schouder.

- XXa. **Jelsum**, terp waar de kerk op staat.
Nos. 181—185 Diverse voorwerpen.
- CVIII. **Kimswerd**. Juffersterp (no. 320).
21—32 Waaronder eenige scherven met geometrisch ornament.
- XIVk. **Leeuwarden**. Terp Bilgaard ten N. van L. (no. 9).
35—38 Twee potjes en twee stukken hertshoorn.
- LII. **Marssum**, terp ten zuiden van het dorp (no. 71).
17—103 Verschillende oudheden, waaronder scherven van terra-sigillata.
- CXXV. **Menaldum**, terp „Hoek” ten N.W. (no. 58).
4—52 Diverse voorwerpen.
- CXXXVI. **Midlum**, terp „Middelstein.”
4 Zilveren vingerring, Karolingisch, navolging der Merovingische muntringen. Den 20 October 1911 in de bovenste laag en wel drie steek onder de oppervlakte gevonden, met 193 laat Karolingische denariën, ten aanzien waarvan verwezen wordt naar het verslag van het munt- en penningkabinet.
- LXXXIIIa. **Schettens**, terp ten noorden van.
7—15 Diverse potten, eenige jaren geleden gevonden in de toen afgegraven ondergrond der terp.
- XLIVa. **Sybrandaburen**, hoog stuk land achter de Ned. Herv. Pastorie.
13—25 Oud Friesch vaatwerk: diverse potjes en scherven. *Ontvangen door bemiddeling van den heer W. Hamilton, predikant te Sybrandaburen.*
- CXXXIII. **Tzum**, terp „Groot-Tolsum” op de Vlaren onder.
107—204 Hierbij wederom onderscheidene scherven met geometrisch ornament en terra-sigillata, op welke scherven de terpbaas, de heer Piersma, de diepte noteerde waarop zij gevonden werden.
- LXVa. **Welsrijp**, terp in het dorp.
6 Streng van 39 zwarte, cilindervormige kralen in het voorjaar 1912 gevonden om de hals van een geraamte, in het hart der terp, dicht bij den weg en zeer diep.
Bij plaatselijk onderzoek bleek ons dat de bovengrond reeds vroeger was weggegraven en men thans met de diepere terplaag bezig was.

- LXXVIIa. **Wijnaldum**, terp te (no. 171).
 Nos. 75—107
 104 Brok aarde met (graaf?)kevers.
 106 Houten voorwerp waaraan men begonnen was een nap te vervaardigen.
- XVIIb. **Wirdum**, terp ten zuiden van, bij Tjaard.
 92, 98 Twee kralen. In de kleinste een stukje koperdraad.
- CXXXI. **Witmarsum**. Hoogterp.
 1—33 Groote Karolingische pot, geïmporteerd. Defect, met horizontale sierkringen (nos. 14 en 21). Onder no. 13 is eene groote verzameling scherven gemazineerd.

II. Voorwerpen uit de periode na 1000 j. n. C.

- No. 1419 Vierkant kapiteeltje van rooden zandsteen met Romaansch bladornament. Uit een terp te Jorwerd. In de galmgaten van den Jorwerder kerktoren bevinden zich nog kolommen van rooden zandsteen. *Geschenk van den heer Dr. A. van Tuinen te Jorwerd.*
- 1420 *bis* Zestiende eeuw. Rond zegelstempel van koper. Gevonden op den singel van het voormalige Orma-state te Menaldum.
- 1426 Tweede helft der 18e eeuw. Met snijwerk, voorstellende engelen en engelenkopjes, versierde houten masttop. Zeer waarschijnlijk een prijs voor een hardzeilpartij. Lang 0.415 M. Het museum bezat reeds een geheel gelijke verguld-houten top. Volgens den verkooper afkomstig uit Hindeloopen.
- 1427 Dergelijke, verguld houten masttop, versierd o. a. met steeds kleiner wordende ringen. Lang 1.175 M. Evenals het vorige nummer aangekocht van een antiquair te Leeuwarden.
- 1429 Ritsijzer, in den vorm van een knipmes. Door den vader van den schenker gebruikt om botervaten met zijn merk te voorzien. *Geschenk van den heer R. Buisman te Leeuwarden.*

- No. 1430 Botervorm van lindenhout, bestaande uit twee stukken, in ieder waarvan de figuur van een half schaap is uitgehold. In dezen vorm werd de eerste grasboter aangeboden.
Geschenk van den heer G. Speerstra te Bozum.
- 1431 Twee houten plankjes met een veertiental ritsen door Friesche firma's, van 1763—1886, gebezigd om de botervaten te merken. Vervaardigd voor de Leeuwarder Landbouwtentoonstelling 1912.
Geschenk van den heer H. B. Hijlkema, zuivel-consulent te Utrecht.
- 1435 Kistje bevattende een gedeelte van de beton- en kleilagen gevonden onder de fundeering van de Oldehove te Leeuwarden. Vgl. W. C. A. Hofkamp, *De toren »De Oldehove» te Leeuwarden*; blz. 13.
Geschenk van het gemeentebestuur van Leeuwarden.
- 1438 Houten theestoof uit de tweede helft der 18e eeuw. Afkomstig uit Friesland.
Geschenk van den heer H. Aalderink te Groningen.
- 1442 Zes uit Friesland afkomstige hemden, gemerkt: J. G. 1708; P. B. 1768; C. C. 1782; A. H. 1812; A. H. 1818 en H. R.
Geschenk alsvoren.
- 1443 Linnen beddesprei, waarop geborduurd de letters H. A., het jaartal 1798 en een gestileerde boom (?).
Geschenk alsvoren.
- 1444 Hoofdstel van een paard met zilveren beslag, waarop gegraveerd „Verhardraafd Gorredijk” en het gedreven wapen der gemeente Doniawerstal. Door den vader van den in bruikleengever, destijds grietman van voormelde gemeente, met een zijner paarden gewonnen.
In bruikleen van den heer Jhr. Mr. D. W. van Andringa de Kempnaer, Kantonrechter te Zutphen.
- 1445 Arretuig, oud Friesch type, gebruikt bij het vorige nummer.
In bruikleen alsvoren.
- 1446 Portret van een admiraal, gedateerd 1663 onder een

wapenschild, bestaande uit een halven adelaar, een huiskerk en een zwaan. Dr. C. Hofstede de Groot, die het stuk te Parijs kocht van iemand die het op zijn beurt in Zeeland had opgekocht, werd door den vorm van het huiskerk op de gedachte gebracht dat het een portret zou kunnen zijn van Enno Doedes Star, die als vice-admiraal van Friesland de expeditie naar Chattam medemaakte.

In bruikleen van Dr. C. Hofstede de Groot te 's Gravenhage.

1447 Schilderij, voorstellende een Hindelooper interieur, ongeveer als de groote Hindelooper kamer in het Friesch museum. Geschilderd omstreeks 1800 en alzoo ouder dan de bekende teekeningen van Hindelooper kamers door H. Lap. Hoog 0.60, br. 0.80 M. Gekocht van een antiquair te Rotterdam.

1448 Achttiende eeuwsche glazenkast van eikenhout, geheel gefineerd met wortelnoten-hout. Het onderstel bestaat uit een kruispoot, waarboven laden met verguld koperen beslag. Fraai, gaaf en behoudens enkele onbeduidende herstellingen, geheel origineel meubel. Laatstelijk afkomstig uit Middelburg, doch oorspronkelijk uit den omtrek van St. Maartensdijk op het eiland Tholen. Hoog 2.57, breed 2.13, diep 0.42.

Aangekocht ten behoeve van het door den heer F. Fontein Tuinhout aan het Friesch Museum gelegateerde porselein, waarvan door Mevr. de weduwe, die daarvan nog het vruchtgebruik heeft, reeds een gedeelte werd afgestaan. De aankoop geschiedde op rekening van de daarvoor gelegateerde gelden.

III. Aanwinsten van het munt- en penningkabinet. (1911 en 1912).

I. Munten in Friesland gevonden.

Romeinsche.

A 1245 Denarius van Trajanus (98—117). Coh⁹. 558.
Gevonden in de terp te Hichtum (LXXXIIa) en ter plaatse gekocht van een terpschipper.

- A 1240 Denarius van? Onleesbaar. Kz. afgesleten.
Eenige jaren geleden gevonden in een terp te Ruige-Lollum.
- 1269 Denarius van? Onleesbaar.
Zeer waarschijnlijk uit een terp te Winsum.
Geschenk van Mevrouw Velding te Joure.
- 1241 Grootbrons, onleesbaar.
Uit de Dekema-terp (CXX) onder Cornjum, 2 M. onder de oppervlakte, in zwarte aarde gevonden.

Karolingische.

- 1254 Honderd drie en negentig zilveren denariën. V.z.: Hludovicus Pius, rondom een kruis.
Kz.: tweeregelig opschrift, eene verbastering van: Argentina civitas (Straatsburg).
Den 20 October 1911 met een bijbehorende zilveren vingerring ontgraven in de terp Middelstein, ongeveer 50 M. ten noorden van den rijksweg te Midlum, in de bovenste terplaag, n.l. drie steek of omstreeks één meter onder de oppervlakte. De terp was ter plaatse 3.50 M. verheven boven het niveau van afgraving.
Reeds enkele dagen na het vinden, ter plaatse van de vinders overgenomen en later, in 1912, van de terpeigenaren aangekocht. Deze muntvondst zal nader worden gepubliceerd.

Nederland.

- 1242 1605 (?). Dubbele stuiver van de stad Groningen.
Uit de terp Bilgaard onder Leeuwarden.
- 1270 1685. Schelling van Nijmegen. Verk. no. 128.
Uit een terp.
- 1248 Z. J. Stuiver van Zwolle. Verk. pl. 178 fig. 1.
Uit een terp te Jelsum.

Engeland.

- 1244 Long-cross penny van Hendrik III (1216—1272).
Kz. . . . on I (und?). Grueber no. 240.
Uit de terp Tjaard (XVIIb) onder Wirdum.

Hertogdom Brabant.

- 1246 Groot van Jan I (1261—1294). Zilver. v. d. Chijs VI. no. 19. Rand besnoeid.
Waarschijnlijk uit de terp te Ferwerd (C. I.)

Flaanderen.

- A 1256 1583. Gouden nobel van Gent.
 Vz. *Mo. Aurea. Restaur. Metropol. Gand. Fland.*
 Kz. *Nisi. Dns. Custod. Civitat. Frustra. Vigilant.* 83 en
 een Leeuwkje.
 Met klop van de stad Groningen; 32 m.M.
 Gevonden ongeveer één voet diep, in een stuk land onder
 Wetzens, dat bestrooid werd met aarde uit de terp Sionsberg
 bij Dokkum.
 In het kabinet Ypey berust een dito halve nobel van 1582.
 In den catalogus van de in Maart 1913 door den heer Schulman
 gehouden veiling, wordt onder no. 257 een Zeeuwsche gouden
 nobel van 1583 met klop van de stad Groningen afgebeeld
 en als noodmunt voor het jaar 1591 (beleg door Prins
 Maurits) beschreven. Waarom deze munt juist in 1591 de
 Groninger klop zoude ontvangen hebben, wordt niet mede-
 gedeeld. Evenmin is het duidelijk waarom deze echte munt
 als noodmunt betiteld moet worden, daar noodmunten echte
 munten vervangen en een werkelijke munt, tenzij de waarde
 verhoogd wordt, mitsdien nooit als noodmunt zal dienst doen.
 Een klop is ten slotte niets anders dan een contrôle-teeken,
 te vergelijken met onze keuren op edel metaal. Met een beleg
 heeft die contrôle niets te maken.

II. Penningen en médailles.

- 1253 1911. Verguld zilveren médaille:
 Vz.: Ter herdenking van het 100 jarig bestaan der Assu-
 rantie Maatschappij „Achlum”, 1811—4 Juli 1911. Uitge-
 reikt aan Het Friesch Genootschap. Een lauwerkrans.
 Kz. Twee vrouwen, de eene ligt geknield en neemt van
 de andere een polis in ontvangst. Op den achtergrond
 een brandend gebouw.
Geschenk van de voormelde Maatschappij.
 Reeks van zes kunstmédailles en plaketten, uitgegeven
 door de Ned. Belgische Vereeniging der Penningvrienden.
 (A. nos. 1248, 49, 50, 51 en 55).
- 1252 1911. Drucker-médaille door J. C. Wienecke. Brons.

Varia.

- 1275 1809. Gedrukt en met vier handteekeningen gewaarmerkt
 certificaat, goed voor 5 rijksdaalders of 3 gecarteelde

ducats, namens de Oost-Indische compagnie afgegeven op Amboina in het kasteel Victoria, den 29 Maart 1809. Nederlandsch en Maleisch, no. 624.

Geschenk van den heer C. C. Zeverijn te Hilversum.

IV. Aanwinsten der bibliotheek. *)

Bakker, (D. L.). Zur Abstammung des Schwarzweizens Rindes. Sonderabdruck aus den Mitteilungen d. Deutschen Landwirtschafts-Gesellschaft, 1912.

Geschenk v. d. schrijver.

Met reproducties van schedels en afbeeldingen uit het Friesch Museum.

Belfort, (A. de). Description générale des monnaies Mérovingiennes. Tom. I—V. Paris, 1892—1895.

Blanchet, (A.). Monnaies frappées en Gaule depuis les origines jusqu' a Hugues Capet. Manuel de numismatique Française I. Paris, 1912.

Boles, (P. C. J. A.). Beschrijving der Leeuwarder monumenten. De terp te Ferwerd. Heringa-state en het Popta Gasthuis te Marssum. De Franeker monumenten. Bulletin v. d. Nederl Oudheidkundigen Bond, Juni 1912. Overdr.

Broekema, (L.). Overblijfselen van varkens uit onze Friesche terpen. Overdr. uit Cultura, Febr. 1912.

Geschenk van den schrijver.

Bruinvis, (C. W.). Israëlieten te Alkmaar, 1912.

Geschenk van den schrijver.

Burger, (C. P.) Jr. Briefwechsel des Ubbo Emmius. Herausgeg. von H. Brugmans und F. Wachter. Overdr. uit „Het Boek.”

Geschenk van den schrijver.

Canne, (R. W.). It njuggende gebod, Ljouwert [1912].

Cappe, (H. Ph.). Die Mittelalter-Münzen von Münster, Osna-brück, Paderborn, Corvei und Hervord. Dresden, 1850.

*) Bovendien ontving de bibliotheek door ruiling de gewone uitgaven van de Genootschappen, waarmede men, volgens de aan het verslag toegevoegde lijst, in correspondentie staat.

N.B. De bibliotheek (Friesch Museum) is voor de leden en voor wetenschappelijk onderzoek dagelijks geopend van 10—4 uur. Boeken worden op aanvraag franco aan de leden toegezonden. Voor het raadplegen van handschriften wende men zich tot den Bibliothecaris.

Catalogus van de penningverzameling, met eerste vervolg op de muntverzameling, van het Koninklijk Oudheidk. Gen. te Amsterdam, bewerkt door H. G. du Crocq. Amst. 1912.

Cate, (D. H. S. Blaupot ten). Is Nederland uit een haff ontstaan? Overdr. uit „De ingenieur” van 16 Maart 1912.

Geschenk van den schrijver.

Colenbrander, (H. T.). Gedenkstukken der algemeene geschiedenis van Nederland van 1795 tot 1840. Dl. VI, tweede en derde stuk. Inlijving en opstand, 1810—13. 's Gravenhage, 1912. R. G. P. nos 16 en 17.

Cumont, (G.). Bras droit détaché d'une statue en bronze de cestiaire Romain. Overdr. 1911.

Dijkstra, (Waling.). Net ny ek net wei. Diel I—II. Rym en onrym ut earder en letter tiid. Ljouwert [1912].

Emy. De vrye fammen. Ljouwert [1912].

—— In minske sûnder jild. Ljouwert [1912].

Engel, (A.). et R. Serrure. Traité de numismatique du Moyen Age. Tome III. Paris 1905.

Eringa, (J. P.). Levensbeschrijving van Pieter Oeges Garda, in leven Mr. kuiper te Rien onder Lutkewierum. Heeg, 1858.

Geschenk van Dr. G. A. Wumkes.

Gariel, (E.). Les monnaies royales de France, sous la race Carolingienne, I—II. Strasbourg, 1883/4.

Gedenkboek, (Historisch) der herstelling van Néerlands onafhankelijkheid in 1813, uitgegeven onder leiding van G. J. W. Koolemans Beijnen. Dl. I. Haarlem, 1912.

Geschenk van Dr. H. D. Verdam.

Gelder, (H. E. van). Een nationaal monument in gevaar. (De verbouwing van het Binnenhof). 's Gravenhage, 1912.

Griffis, (William Elliot). Belgium: the land of art, its history, legends, industry and modern expansion. Boston, 1912.

Geschenk van den schrijver.

Grueber, (H. A.). Handbook of the coins of Great Britain and Ireland in the British Museum. With sixty-four plates. London, 1899.

Halbertsma, (T. E.). Ut it âlde iaech. Samle skriften fen —; I. Teltjes om 'e hird; II. Rym en ûnrym. Den Haech [1912].

Hem, (P. van der). Tentoonstelling van schilderijen en teekeningen. Boussoud Valadon. Den Haag, April-Mei 1912. Geïllustr. catalogus.

Geschenk van den Heer J. T. Eekhoff te 's Gravenhage.

Hof, (Het Oud-Prinsesse) te Leeuwarden. Buiten, 1 en 8 April 1911.
Hoitsema, (C.) en Feith. De Utrechtsche munt uit haar verleden en heden. Utrecht, 1912.

Hordijk, (C. Pijnacker). Lijsten der Utrechtsche prelaten voor 1300. Groningen, 1912.

Hylkema, (B. S.). Yn 'e sniderswinkel fen Hinne Skroar. Blij-spil yn ien útkomste, Ljouwert (1912).

Joosting, (J. G. C.). Drentsch plakkaatboek, bijeengebracht door Dl. I, 1412—1633. Leiden, 1912.

Geschenk van den schrijver.

Kalf, (J.). De monumenten in de voormalige Baronie van Breda. Geïllustreerde beschrijving, bewerkt en uitgegeven vanwege de rijkscommissie voor de Ned. monumenten. Utrecht 1912.

Geschenk van de commissie.

Keary, (C. F.). A catalogue of English coins in the British Museum. Anglo-saxon series. Vol. I. London, 1887.

Knuttel, (W. P. C.). Acta der particuliere synoden van Zuid-Holland, 1621—1700. Vierde deel, 1657—1672. 's Grav. 1912. R.G.P. Kleine serie no. 11.

Kooistra (J. S.). De fleanmachine. Fryske foardracht. Ljouwert, W. A. Eisma. (1912).

Krips (L. F.). Fen Ljouwert nei Jellum—Boxum. Ljouwert (1912).

Krul (Johs.). Eenige mededeelingen aangaande het ontstaan en de geschiedenis der prov. Friesche vereeniging van Vrienden der waarheid. Sneek. [1894].

Landweer (G. J.). Nieuw ontdekte houten veenwegen (veenbruggen) in Drente. Overdr. N. Drentsche Volksalmanak 1912.

Geschenk van den schrijver.

Linden (L. F. over de). Aanvulling van de brochure „Beweerd, maar niet bewezen”, betreffende het handschrift van Thet Oera Linda-Bok.

Man (M. G. A. de). In memoriam S. Wigersma Hz. Met portret. Overdr. uit het Tijdschrift van het Kon. Ned. G. v. munt- en penningkunde 1912.

Geschenk van de schrijfster.

Meulen (Tj. G. v. d.). Goethe's Faust. Inkele brokstikken út it foarste diel. Birgum [1912].

Moes (E. W.) en C. P. Burger. De Amsterdamsche boekdrukkers en uitgevers in de zestiende eeuw. Afl. 15.

Molenaar (S.). In spantsje. Ljouwert (1912).

Orbaan (J. A. F.). Bescheiden in Italie omtrent Nederlandsche kunstenaars en geleerden. Eerste dl.: Rome. Vaticaanse bibliotheek. 's Grav. 1911. R. G. P. Kleine serie no. 10.

Otter (H. A.). Fryslân foaroan. Fryske sangfoardracht for ien persoan. Hearenfean.

Posthumus (N. W.). Bronnen tot de geschiedenis van de Leidse textielnijverheid. Derde deel 1574—1610. 's Gravenhage 1912. R. G. P. no. 18.

Prou (M.). Les monnaies Mérovingiennes. Catalogue des monnaies Françaises de la Bibliothèque Nationale. Paris 1892.

Reglement (Huishoudelijk) van „Het onderwijsfonds voor de Friesche taal”, 1912.

Regling (K.). Der Dordmunder Fund Römischer Goldmünzen. Dortmund 1908.

Rekeningen (De Cameraars-) van Deventer, uitgegeven door Mr. J. Acquoy; zevende dl., derde stuk, 1392, 1393. Deventer 1912. *Geschenk van het gemeentebestuur.*

Riemsdijk (B. W. F. van). Historische beschrijving van het klooster van Sinte Agatha met het prinsenhof te Delft, benevens een catalogus der verzameling en eene lijst der boeken in de historische zaal aanwezig. Derde druk. 's Grav. 1912.

Geschenk van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

Schepers (J. B.). Wodan en Loke. Epos van de lage landen. Overdr. uit de Nieuwe Gids, Dec. 1911.

Geschenk van den dichter.

Schuifing (R.). De Nederlandsche vluchtheuvels, geographisch beschouwd. Met terpenkaarten. Overdr. uit „Tijdschrift v. d. Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, 1912, afl. 5”.

Geschenk van den schrijver.

Schuitmaker (Y. C.). Tram-halte „Eden”. Blijspel yn ien út-komste. Ljouwert, R. v. d. Velde, 1912.

Tentoonstelling van tafelgerei: Messen, lepels en vorken: Museum van Kunstnijverheid Haarlem, 6—29 April 1912. Catalogus met inleiding door E. A. von Saher.

Ut- en ynfallen, nei de oarder fen it A-Bie byinoar sammele fen in ald-notaris op de gearkomste fen de notarissen to Middelharch. July, 1912. Daarnaast de Ned. vertaling.

Velstra, (Tjeerd). Rimen en teltsjes. Trêdde samling. Ljouwert, 1911.

Visscher, (R.). De houding van het Friesche Bewind tegenover

de omwenteling in Holland. Overdruk. Historisch Gedenkboek 1813. Dl. I.

Geschenk van de schrijfster.

Visscher, (R). Leeuwarden in 1813. Overdruk. Historisch Gedenkboek 1813. Dl. I.

———— Iets over Leeuwardens verleden. Bulletin v. d. Nederl. Oudheidkundige Bond, Juni 1912. Overdr. met afbeeldingen.

Voet, (Elias) Jr. Merken van Amsterdamsche goud- en zilvermeden. 's Grav. 1912.

Vrijburg, (Willem). Hwet nys. Foardrachten en stikjes, nos. 1—12. O. Monsma, Aldeboarn, 1912.

Waringa, (N. J.). Heringa-State en het Popta-Gasthuis te Marssum bij Leeuwarden. Buiten, 19 en 26 Oct. en 2 Nov. 1912.

Weissman (A. W.) Het Gasthuis van Dr. Popta en Heringa State te Marssum, 1912. Uitgegeven door voogden der stichting ter gelegenheid van haar tweede eeuwfeest.

Geschenk van de voogden van het gasthuis.

Woordenboek (Nieuw Nederl. biografisch). Tweede dl. Leiden 1912.

Worp (J. A.). De briefwisseling van Constantijn Huygens (1608—1667). Tweede deel 1634—39. 's Grav. 1913. R. G. P. no. 19.

Wumkes (G. A.). It Fryske réveil yn portretten. A. J. Osinga, Snits, 1911.

Geschenk van den schrijver.

————. Overige plaatsen van Friesland. Overdruk, Historisch Gedenkboek 1813. Dl. I.

Geschenk van den schrijver.

Zijlstra (D. H.). Fammen fen dizze tiid. Ljouwert [1912].

Zuivel-exportvereeniging (Friesche Coöperatieve) Leeuwarden. Album met lichtdrukken voorstellende exterieurs en interieurs van de gebouwen der vereeniging en van de fabrieken der deelgenooten. Leeuwarden, Dec. 1912.

Geschenk van den heer K. Eriks Azn. te Leeuwarden.

Periodiek verschijnende werken.

Aanwinsten der Provinciale Bibliotheek van Friesland gedurende het jaar 1911.

Anzeiger für Schweizerische Aterthumskunde.

Bijdragen voor Vaderl. Geschiedenis en Oudheidkunde, uitgegeven door Dr. P. J. Blok.

Bulletin, uitgegeven door den Ned. Oudheidkundigen Bond.

Forjit my net.

Huis (Het). Oud en nieuw. Uitgave van Ed. Cuypers.

Jaarverslag der Rijkscommissie tot het opmaken en uitgeven van een inventaris enz. van de Nederlandsche monumenten van Geschiedenis en Kunst over 1911.

Korrespondenzblatt (Römisch-germanisches). Trier 1912.

Kunst (onze), geïllustr. maandschrift.

Kruis (Het Groene en het Witte), onder redactie van F. C. Fleischer. 8e jg.

Maandblad van het genealogisch-heraldiek genootschap „De Nederlandsche Leeuw”.

Nasporingen en studien op het gebied der Nederl. krijgsgeschiedenis. Jaarverslag.

Oud-Holland, onder red. van Dr. A. Bredius en E. W. Moes.

Præhistorische Zeitschrift.

Revue Belge de numismatique.

Slijucht en Rjucht. Frysk wykbleed. ûnder bestûr fen Waling Dijkstra.

Swanneblommen.

Tael (yn us eigen). Tiidskrift fen it Christliik Selskip for Fryske tael- en skriftenkennisse, Jg. 1912.

Tijdschrift van het Ned. Genootsch. v. Munt- en Penningkunde.

Upstalsboom—Blätter für ostfriesische Geschichte und Heimatkunde, 1911, 1912. Emden. Herausgegeben von der Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländischer Altertümer zu Emden.

Verslag van den toestand der gemeente Leeuwarden over het jaar 1911.

Verslag van den toestand der provincie Friesland over het jaar 1911.

Verslagen omtrent 's rijks oude archieven, XXXIV.

————— „ „ verzamelingen van geschiedenis en kunst.

Volksalmanak (Groningsche).

————— (Nieuwe Drentsche).

De Conservator en Bibliothecaris:

Mr. P. C. J. A. BOELES.